

سیاستگذاری

و

تحلیل سیاست‌های عمومی

ترجمه و تالیف:

رحمت‌الله قلی‌پور

دانشیار دانشگاه تهران

مهدی فقیهی

عضو هیات علمی و مدرس دانشگاه

تهران

بهار ۱۳۹۳

سرشناسه	: گوپتا، دیپک کی. ۱۹۴۸ - م. Gupta, Dipak K
عنوان و نام پدیدآور	: سیاست‌گذاری و تحلیل سیاست‌های عمومی / [دیپک کی گوپتا]؛ ترجمه رحمت‌اله قلی‌پور، مهدی فقیهی.
مشخصات نشر	: تهران: مهکامه، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۸ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: 978-600-7127-15-5
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: عنوان اصلی: Analyzing public policy : concepts, tools, and techniques 2nd ed, c2011.
موضوع	: سیاست‌گذاری -- روش‌های آماری
موضوع	: سیاست‌گذاری -- الگوهای ریاضی
شناسه افزوده	: قلی‌پور، رحمت‌الله، ۱۳۴۸ -
شناسه افزوده	: فقیهی، مهدی، مترجم
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۲۹س۹/۹۷۴
رده بندی دیویی	: ۳۲۰/۶۰۷۲۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۵۹۳۵۹

نام کتاب: سیاست‌گذاری و تحلیل سیاست‌های عمومی

مؤلف: گوپتا دیپک کی

مترجمین: رحمت‌اله قلی‌پور - مهدی فقیهی

ناشر: مهکامه

صفحه‌آرایی: توکلی

چاپ و صحافی: اصلانی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۳

تیراژ: ۵۰۰

قیمت: ۱۱۵۰۰ تومان

شماره شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۱۲۷-۱۵-۵

مراکز پخش: ۱- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نرسیده به لبافی نژاد، کوچه اتوری، پلاک ۸، طبقه دوم، نشر و پخش مهکامه، تلفن: ۶۶۴۹۷۰۵۰-۲-۶۶۴۸۸۲۰۳ فکس: ۶۶۴۹۵۷۶۴

۲- تهران، میدان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و اردیبهشت، کتاب‌فروشی آگاه

تلفن: ۶۶۴۶۷۳۲۳ - ۶۶۴۶۰۹۳۲

فروش الکترونیکی: Email: en-mahkame@yahoo.com

نمایندگی‌های شهرستان:

۱- مشهد: کتابفروشی درخشش، تلفن: ۲۲۵۱۹۲۳ (۰۵۱۱)

۲- شیراز: کتابفروشی خوارزمی، تلفن: ۶۴۷۳۷۸۱ (۰۷۱۱)

۳- رشت: کتابفروشی وارسته، تلفن: ۳۲۳۲۶۴۴ (۰۱۳۱)

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه
۱۱.....	فصل اول - دانش سیاست‌گذاری
۱۱.....	۱.۱ حکایت
۱۲.....	۱.۲ دانش سیاست‌گذاری
۱۴.....	۱.۳ سه حوزه اصلی در دانش سیاست‌گذاری
۱۵.....	۱.۴ ارزیابی سیاست عمومی
۱۶.....	۱.۵ تحلیل سیاست
۱۷.....	۱.۶ عناصر تحلیل سیاست
۱۸.....	۱.۷ خاستگاه تحلیل سیاست
۲۱.....	۱.۸ کارکردهای تحلیل سیاست
۲۱.....	۱.۹ منابع
۲۳.....	فصل دوم - منطق، عقلانیت و سیاست عمومی: معمای رفتار انسانی
۲۳.....	۲.۱ دولت در زندگی ما
۲۴.....	۲.۲ سیاست و عقلانیت
۲۸.....	۲.۳ دنیای احمق عاقل
۲۹.....	۲.۳.۱ بی منطقی موجودی عقلانی (انسان)
۳۴.....	۲.۳.۲ موجود بی منطق و رفتار سیاسی
۴۲.....	۲.۴ اهداف دولت و تاثیر آن بر سیاست‌گذاری عمومی
۴۳.....	۲.۴.۱ کارایی
۴۷.....	۲.۴.۲ برابری
۴۸.....	۲.۴.۳ موازنه کارایی - برابری
۴۹.....	۲.۴.۴ آزادی
۵۱.....	۲.۴.۵ امنیت
۵۳.....	۲.۴.۶ موازنه امنیت - آزادی
۵۵.....	۲.۵ منابع
۵۹.....	فصل سوم - تحلیلگران: نقش‌ها و ابزارهایشان
۶۰.....	۳.۱ شاهزاده و حکیمان: تحلیلگران، دانشگاهیان و حامیان
۶۳.....	۳.۱.۱ سیاستمداران و تحلیل گران درون سازمانی: یک همزیستی دشوار
۶۷.....	۳.۱.۲ ترک سازمان، اعتراض کردن، وفاداری: یک تحلیل گر چه باید بکند؟

۶۹	۳.۲ استفاده از تکنیک‌های کمی در تحلیل‌های سیاست‌گذاری عمومی
۷۸	۳.۳ بنای روی باتلاق: تحلیل‌های سیاست عمومی و اخلاق حرفه‌ای
۸۳	۳.۴ منابع

فصل چهارم - دولت و بازار ۸۵

۸۸	۴.۱ سهم کمک‌های بنیادین تحلیل(های) اقتصادی
۸۸	۴.۱.۱ تحلیل اضافی
۹۱	۴.۱.۲ هزینه فرصت‌ها
۹۲	۴.۲ شکست بازار: چرا دولت در بازار آزاد مداخله می‌کند؟
۹۴	۴.۲.۱ فقدان رقابت
۹۷	۴.۲.۲ موانع ورود و خروج
۹۹	۴.۲.۳ جریان محدود یا نامتقارن اطلاعات
۱۰۲	۴.۲.۴ آثار بیرونی و هزینه‌های اجتماعی
۱۰۶	۴.۲.۵ افزایش هزینه‌های خدمات: ظهور سقوط بازار
۱۰۶	۴.۳ شکست دولت
۱۰۸	۴.۳.۱ ناتوانی در تعریف رفاه اجتماعی
۱۰۸	۴.۳.۲ محدودیت‌های دموکراسی و تناقض رای‌گیری
۱۰۹	۴.۳.۳ ناتوانی در تعریف هزینه‌ها و سودهای اضافی کالاهای عمومی
۱۱۰	۴.۳.۴ محدودیت‌های سیاسی
۱۱۰	۴.۳.۵ محدودیت‌های فرهنگی
۱۱۱	۴.۳.۶ محدودیتهای نهادی
۱۱۱	۴.۳.۷ محدودیت‌های قانونی
۱۱۲	۴.۳.۸ محدودیت‌های علمی
۱۱۲	۴.۳.۹ محدودیت‌های تحلیلی
۱۱۳	۴.۳.۱۰ زمان بندی سیاستها
۱۱۳	۴.۴ تحدید مداخلات دولت
۱۱۴	۴.۴.۱ تحریک بازار
۱۱۷	۴.۴.۲ شبیه سازی بازار
۱۲۱	۴.۵ منابع

فصل پنجم - فرایند سیاست‌گذاری ۱۲۳

۱۲۴	۵.۱ تنظیم دستور کار
۱۲۶	۵.۱.۱ مدل تکثرگرا
۱۳۱	۵.۱.۲ مدل نخبه‌گرا
۱۳۵	۵.۱.۳ تأثیر وقایع جنجالی
۱۳۸	۵.۱.۴ ارزیابی هزینه‌ها و سودها
۱۴۰	۵.۲ تدوین سیاست عمومی

۵.۲.۱	توضیح رفتار	۱۴۱
۵.۲.۲	پیش‌بینی آثار	۱۴۲
۵.۲.۳	تضاد، عدم اقدام، عدم تصمیم‌گیری	۱۴۳
۵.۳	پذیرش سیاست عمومی	۱۴۵
۵.۴	اجرای سیاست عمومی	۱۴۷
۵.۵	ارزیابی سیاست عمومی	۱۴۸
۵.۶	تغییر سیاست عمومی	۱۵۰
۵.۷	انقضای سیاست	۱۵۱
۵.۸	منابع	۱۵۳
فصل ششم - تفکر انتقادی و طرح تحقیق		
۶.۱	پنج مرحله تحلیل عینی	۱۵۷
۶.۱.۱	تعیین اهداف	۱۵۸
۶.۱.۱.۱	منفعت‌گرایان و اصل پارتو	۱۶۲
۶.۱.۱.۲	اصل جبران کلدور-هیگس	۱۶۵
۶.۱.۱.۳	چالش رالزی	۱۶۶
۶.۱.۱.۴	تعیین اهداف سیاست‌گذاری عمومی	۱۶۷
۶.۱.۲	انتخاب یک روش تحلیل	۱۶۹
۶.۱.۲.۱	طرح تحقیق تجربی	۱۷۰
۶.۱.۲.۲	طرح تحقیق شبه‌تجربی	۱۷۲
۶.۱.۳	انتخاب مدل درست	۱۷۶
۶.۱.۴	پیش‌بینی نتایج خواسته و ناخواسته	۱۷۸
۶.۱.۵	طراحی تحقیق سیاستی	۱۷۹
۶.۱.۵.۱	محدود کردن تعداد شیوه‌های عمل جانشین	۱۸۰
۶.۱.۵.۲	پذیرش یا رد کردن یک پروژه	۱۸۲
۶.۱.۵.۳	اطمینان از منصفانه بودن فرایند	۱۸۵
۶.۲	چالش‌های تفکر انتقادی: سوگیری در استدلال	۱۸۶
۶.۲.۱	معرف بودن	۱۸۷
۶.۲.۲	در دسترس بودن اطلاعات	۱۹۱
۶.۳	چند پیشنهاد پایانی	۱۹۳
۶.۴	منابع	۱۹۴
فصل هفتم - تحلیل برخی سیاست‌ها (قضایای موردی)		
۷.۱	قانون ارتقای کیفی تولید خودرو و سایر تولیدات صنعتی داخلی	۱۹۷
۷-۱-۱	تحلیل سیاست	۱۹۸
۷-۱-۲	تحلیل سیاست از منظر نظریه‌ها	۲۰۰
۷-۱-۳	تحلیل سیاست از منظر فرایند سیاست‌گذاری	۲۰۱

- ۲۰۲..... ۷-۱-۴ تحلیل سیاست از منظر دستور گذاری
- ۲۰۴..... ۷-۱-۵ گونه‌شناسی شبکه و جامعه سیاستگذاری
- ۲۰۵..... ۷-۱-۶ تحلیل سیاست از منظر مدل تصمیم‌گیری
- ۲۰۷..... ۷-۱-۷ تحلیل سیاست از منظر اجرای آن
- ۲۱۰..... ۷-۱-۸ تحلیل سیاست از منظر ارزیابی
- ۲۱۱..... ۷-۱-۹ پژوهش سیاسی
- ۲۱۳..... ۷-۲ قانون استفاده حداکثری از تولید ملی
- ۲۱۶..... ۷-۲-۱ تحلیل سیاست در موضوع دستور گذاری
- ۲۱۷..... ۷-۲-۲ جامعه و شبکه سیاست گذاری
- ۲۱۸..... ۷-۲-۳ گونه‌شناسی شبکه سیاست
- ۲۱۹..... ۷-۲-۵ بازیگران اجرا
- ۲۲۱..... ۷-۲-۶ تحلیل اثربخشی سیاست
- ۲۲۲..... ۷-۲-۷ ارزیابی سیاست
- ۲۲۳..... ۷-۲-۸ پژوهش سیاسی
- ۲۲۶..... ۷-۳ سیاست‌های مبارزه با مواد مخدر
- ۲۲۶..... ۷-۳-۱ سیاست‌های تنظیمی جمهوری اسلامی
- ۲۲۸..... ۷-۳-۲ بررسی‌های علمی در فرایند تدوین سیاست
- ۲۳۰..... ۷-۳-۳ گونه‌شناسی جامعه‌ی سیاست
- ۲۳۰..... ۷-۳-۴ گونه‌شناسی شبکه‌ی سیاست
- ۲۳۱..... ۷-۳-۵ مشروعیت بخشی سیاست
- ۲۳۲..... ۷-۳-۶ اجرای سیاست
- ۲۳۳..... ۷-۳-۷ ارزیابی سیاست
- ۲۳۵..... ۷-۴ تحلیل قانون "نظام پذیرش دانشجو"
- ۲۳۶..... ۷-۴-۱ مسئله و مشکل عمومی
- ۲۴۰..... ۷-۴-۲ میزان همسویی قانون با مسئله
- ۲۴۰..... ۷-۴-۳ بررسی فرایند تدوین سیاست
- ۲۴۲..... ۷-۴-۴ مدل مورد استفاده
- ۲۴۳..... ۷-۴-۵ عوامل تأثیرگذار در فرایند تدوین و تصویب سیاست
- ۲۴۵..... ۷-۴-۶ ابزارهای اجرای سیاست
- ۲۴۶..... ۷-۴-۷ تحلیل نهایی سیاست
- ۲۴۷..... ۷-۵ جمع بندی فصل
- ۲۴۸..... ۷-۶ منابع

مقدمه

سیاستگذاری به عنوان "دانش در عمل" اگرچه قدمت چندانی ندارد، اما با توجه به پیچیدگی مسائل عمومی و سطح و عمق تاثیر گذاری این مسائل در جامعه، این دانش توانسته جایگاه ممتازی در نظام‌های سیاستگذاری پیدا کند. تجزیه و تحلیل علمی و روش مند مسائل عمومی ضرورت اجتناب ناپذیر در نظام‌های سیاستگذاری است و دانش سیاستگذاری روشی علمی برای پاسخ به مسائل عمومی است. یکی از حوزه‌های مهم بحث در سیاستگذاری تحلیل سیاست‌ها است. تحلیل سیاست دنیایی وسیع از مفاهیم، دانش و ابعاد را به خود اختصاص می‌دهد و به عنوان یک دانش تخصصی و متغیر مداخله گر در بهبود و توسعه سیاست‌ها به شمار می‌آید. نوشته‌های مختلفی در طول سال‌های گذشته به رشته تحریر در آمده است و بحث‌های زیادی پیرامون تحلیل سیاست در محافل دانشگاهی و سیاستگذاری انجام پذیرفته است. این موضوع آنقدر مهم است که از آرزوهای نویسندگان این مجموعه تالیف کتابی مستقل در این موضوع بوده است، اما به جهت محدودیت‌های زمانی فرصت را غنیمت شمرده و ضمن ترجمه فصل‌هایی از کتاب "تحلیل سیاست عمومی" که توسط دیپک گاپتا (Dipak K. Gupta) استاد دانشگاه ایالتی سان دیه گو (San Diego State University) که در سال ۲۰۱۱ نوشته شده است، در تلاش هستند با اضافه نمودن مباحثی در ارتباط با موضوع سیاستگذاری و تحلیل سیاست‌های عمومی، به بررسی و تحلیل برخی سیاست‌های تدوین و تصویب شده در قالب قضایای موردی بپردازند. این قضایا یا همان سیاست‌های تصویب شده در دو جامعه ایران و آمریکا با توجه به ملیت دو گروه نویسنده و مترجمان این مجموعه، مورد بررسی قرار می‌گیرد. قابل ذکر است ترجمه کتاب با رعایت امانت انجام شده است، لیکن در مواردی که برخی مثال‌ها با فرهنگ ایرانی و ارزش‌های بومی تناسب نداشته است، حذف و یا تغییرات اندکی در آنها ایجاد شده و نیز مثال‌هایی از جامعه ایران جایگزین شده است.

مباحث مربوط به تحلیل سیاست در سه بخش مفاهیم، روش‌ها و تکنیک‌ها دسته بندی می‌شود. در این راستا این مجموعه در دو جلد طراحی خواهد شد. جلد نخست آن (که همین

نوشتار باشد) به بررسی مفاهیم و روش‌های تحلیل سیاست می‌پردازد. جلد دوم نیز به تکنیک‌ها اختصاص می‌یابد که در آینده منتشر خواهد شد. سازماندهی جلد اول کتاب بر یک مقدمه و هفت فصل بنیان‌گذارده شده است. مقدمه به شرحی است که می‌گذرد و توسط مترجمان تدوین شده است. فصل نخست کتاب به بیان اصول و مفاهیمی در دانش سیاست‌گذاری پرداخته می‌شود و جایگاه تحلیل سیاست در این دانش تبیین می‌شود. این فصل نیز تلاش علمی مترجمان این مجموعه می‌باشد. فصل دوم تا ششم کتاب ترجمه فصل‌های اول تا پنجم کتاب دیک می‌باشد. نویسندگان در این فصل‌ها تلاش کرده است به تبیین فرایند سیاست‌گذاری و نقش تحلیل سیاست در این فرایند بپردازد. مباحثی در موضوع، فلسفه سیاست‌گذاری عمومی، نقش تحلیل‌گران سیاست، دولت و بازار، فرایند سیاست‌گذاری، طرح تحقیق و روش‌های تحلیل سیاست، سرفصل‌های اصلی این فصول می‌باشد. ویژگی بارز این کتاب این است که نویسندگان در خلال بحث‌های نظری با استفاده از مثال‌هایی در دنیای سیاست‌گذاری به تحلیل هر یک از سیاست‌ها در جامعه آمریکا و نیز تعدادی مثال از جوامع دیگر پرداخته است. در فصل هفتم نیز که به تحلیل برخی سیاست‌های تصویب شده در نظام سیاست‌گذاری ایران اختصاص دارد، تلاش شده است این سیاست‌ها با روش علمی تحلیل شود.

این کتاب برای دانشجویان گرایش سیاست‌گذاری در رشته‌های مدیریت بازرگانی، مدیریت دولتی و علوم سیاسی و نیز برای کلیه کسانی که در حوزه سیاست‌گذاری فعالیت می‌کنند، اعم از سیاست‌گذاران و سیاست‌پژوهان و مشاوران قابل استفاده می‌باشد. همچنین به همکاری که به ارائه درس سیاست‌گذاری و تحلیل سیاست‌های دولت می‌پردازند، معرفی این کتاب به دانشجویان پیشنهاد می‌شود. ویژگی بارز این کتاب استفاده از قضایای موردی و مثال‌ها بویژه از دو کشور ایران و ایالات متحده است که به فهم مباحث و موضوعات بحث شده در کتاب کمک می‌کند.

شایسته است در اینجا از همه عزیزانی که در تدوین و انتشار این مجموعه به مولفین کمک و یاری رسانده‌اند تشکر و قدردانی شود. از سرکار خانم قنبری مدیر محترم انتشارات که در چاپ و نشر این مجموعه همت گمارده‌اند نیز تشکر و قدردانی می‌شود.

رحمت ا... قلی‌پور مهدی فقیهی

فروردین ۱۳۹۲